

Αρχική Σελίδα > Πρόσβαση στη δικαιοσύνη που δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ΕΠΕ, της ΟΠΕΡ / της οδηγίας για τις βιομηχανικές εκπομπές, πρόσβαση σε πληροφορίες και οδηγία για την περ

Πρόσβαση στη δικαιοσύνη που δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ΕΠΕ, της ΟΠΕΡ / της οδηγίας για τις βιομηχανικές εκπομπές, πρόσβαση σε πληροφορίες και οδηγία για την περ

1.1. Αποφάσεις, πράξεις ή παραλείψεις σχετικά με ειδικές δραστηριότητες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ αλλά δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΕΠΕ) και της οδηγίας για τις βιομηχανικές εκπομπές

1) Ποιοι είναι οι εθνικοί κανόνες δικαίου που εφαρμόζονται ως προς τη νομιμοποίηση τόσο για τους ιδιώτες όσο και για τις ΜΚΟ που επιθυμούν α) να ζητήσουν διοικητικό έλεγχο και β) να προσφύγουν ενώπιον εθνικού δικαστηρίου σε σχέση με τις διαδικασίες για την έκδοση της απόφασης ή την πράξη ή την παράλειψη και το περιεχόμενό τους (και ιδίως για τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται και τυχόν προθεσμίες που ισχύουν για την υποβολή προσφυγής); Πόσο αποτελεσματικό είναι το επίπεδο πρόσβασης στα εθνικά δικαστήρια με βάση τη νομολογία του ΔΕΕ και οποιαδήποτε άλλη σχετική εθνική νομολογία;

Όπως επεξηγήθηκε στο Μέρος 1, τα νομικά δικαιώματα των φυσικών ή νομικών προσώπων σχετικά με την διοικητική ή δικαστική αναθεώρηση πράξης/ παράλειψης/ απόφασης είναι τα ίδια για περιβαλλοντικά θέματα όπως για οποιαδήποτε άλλα θέματα. Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη προνοείται από τα άρθρα 29 και 146 του Συντάγματος. Το άρθρο 29 προνοεί ότι κάθε άτομο (περιλαμβανομένων και μη Κύπριων ατόμων και νομικών προσώπων) έχουν το δικαίωμα ξεχωριστά ή από κοινού με άλλους να απευθυνθούν στην αρμόδια αρχή, για να υποβάλουν το παράπονό τους και να λάβουν ταχέως απάντηση εντός 30 ημερών. (Αυτό αναφέρεται σε καταγγελίες που απευθύνονται σε υπηρεσίες δημοσίων υπηρεσιών ή σε άλλες δημόσιες αρχές). Το Άρθρο 146 καθορίζει ποιος μπορεί να προσβάλει απόφαση/παράλειψη/πράξη μιας δημόσιας αρχής στο δικαστήριο, και επομένως, αυτό ισχύει και σε σχέση με τα περιβαλλοντικά θέματα. Για να προκύψει αυτό το δικαίωμα, ο αιτητής πρέπει να έχει ενεστώς, άμεσο (προσωπικό) έννομο συμφέρον το οποίο έχει επηρεαστεί άμεσα από απόφαση, πράξη ή παράλειψη που ασκείται από δημόσια αρχή με τρόπο που αντίκειται προς το Σύνταγμα ή προς οποιονδήποτε άλλο νόμο, ή συνιστά κατάχρηση εξουσίας και πρέπει να ασκηθεί εντός 75 ημερών από τη δημοσίευση της απόφασης/παράλειψης/πράξης.

Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία και την κυπριακή νομολογία, εκτός εάν διευρυνθεί η σχετική ερμηνεία, οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ δεν έχουν δικαίωμα προσφυγής για περιβαλλοντικά ζητήματα εκτός του πεδίου των διατάξεων των Νόμων για Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις, Βιομηχανικές Εκπομπές και Περιβαλλοντική Ευθύνη (ΕΙΑ, IPPC / IED και ELD). Όπως έχουν τα πράγματα, οι ΜΚΟ ή φυσικά πρόσωπα που δεν ζουν ή δεν κατέχουν περιουσία πλησίον της επηρεαζόμενης από παράβαση περιοχής θα δυσκολεύονταν να αμφισβητήσουν περιβαλλοντικές αποφάσεις, παρόλο που αυτό αντίκειται στις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρώπης. Η νομολογία του ΔΕΕ απαιτεί από τα εθνικά δικαστήρια να ερμηνεύουν τους εθνικούς διαδικαστικούς κανόνες βάσει της Σύμβασης του Ώρχους και υπό το φως του άρθρου 47 του Χάρτη της ΕΕ προκειμένου να παραχωρηθεί ευρεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Απ' ότι γνωρίζουμε, η νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα έτυχε αναφοράς σε δικαστικές αποφάσεις της Κύπρου, καθότι όπως ήδη αναφέρθηκε στο Μέρος 1 (1.1.), οι ΜΚΟ δεν προέβηκαν σε προσφυγές μετά από την απόφασή του Ανωτάτου Δικαστηρίου του 2000, ότι στερούνται έννομου συμφέροντος. Επομένως, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι οι αποφάσεις του ΔΕΕ δεν είχαν ουσιαστική επιρροή ή αποτέλεσμα στο εγχώριο δίκαιο. Πρέπει να προστεθεί ότι δεν είναι μόνο η απουσία νομικών διατάξεων ή νομολογίας που συνέβαλε στην επιφυλακτικότητα των ΜΚΟ να χρησιμοποιούν νομικές διαδικασίες. Η έλλειψη οικονομικής αρωγής, η αβεβαιότητα που προκύπτει από τη συντηρητική ερμηνεία του δικαστηρίου και η συνακόλουθη έλλειψη έμπειρων

δικηγόρων σε αυτόν τον τομέα του δικαίου, έχουν από κοινού αποθαρρύνει τις ΜΚΟ.

2) Ποιο είναι το πεδίο εφαρμογής του διοικητικού ελέγχου (κατά περίπτωση) και του δικαστικού ελέγχου (κατά περίπτωση); Καλύπτει τη νομιμότητα τόσο ως προς την ουσία όσο και ως προς τη διαδικασία;

Η διοικητική αναθεώρηση (γνωστή ως ιεραρχική προσφυγή) καλύπτει όλες τις πτυχές της υπόθεσης υπό αναθεώρηση. Μια προσφυγή στο Διοικητικό Δικαστήριο θα αναθεωρήσει, κανονικώς εχόντων των πραγμάτων, τη διαδικαστική νομιμότητα, εκτός και εάν υπήρχε ζήτημα νομικής πλάνης ή παραβίασης συνταγματικών δικαιωμάτων, οπότε θα επανεξεταστεί επίσης η ουσιαστική νομιμότητα.

3) Πριν από την προσφυγή ενώπιον των δικαστηρίων, υπάρχει απαίτηση για εξάντληση των διαδικασιών διοικητικής προσφυγής πριν από την άσκηση δικαστικής προσφυγής;

Ναι, σε περιπτώσεις όπου απαιτείται διοικητική επανεξέταση από την νομοθεσία. Σε τέτοιες περιπτώσεις αναστέλλεται η προθεσμία των 75 ημερών κατά τον χρόνο που τελεί υπό διοικητική αναθεώρηση.

4) Προκειμένου να έχει κάποιος νομιμοποίηση ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, είναι απαραίτητο να συμμετάσχει στη φάση της δημόσιας διαβούλευσης της διοικητικής διαδικασίας - να υποβάλει παρατηρήσεις, να συμμετάσχει σε ακρόαση κ.λπ.;

Όχι. Το *locus standi* απορρέει από το αν ο αιτητής έχει έννομο συμφέρον σύμφωνα με το Σύνταγμα.

5) Υπάρχουν ορισμένοι λόγοι/επιχειρήματα που αποκλείονται κατά τη φάση του δικαστικού ελέγχου;

Το Διοικητικό Δικαστήριο θα βασίσει την απόφασή του σχετικά με την προσβαλλόμενη απόφαση/ πράξη/ παράλειψη, εξετάζοντας το υλικό στους φακέλους της υπόθεσης οι οποίοι πρέπει να υποβάλλονται πλήρως στο Δικαστήριο. Δεν είναι δυνατή η εισαγωγή οποιωνδήποτε πραγματικών ζητημάτων έξω από αυτά του φακέλου, εκτός εάν σε εξαιρετικές περιστάσεις και με την άδεια του δικαστηρίου αυτό επιτραπεί. Βλέπε επίσης την απάντηση στο 1.5.1

6) Δίκαιος, ισότιμος χαρακτήρας - πώς εφαρμόζεται αυτό στην εθνική δικαιοδοσία;

Τόσο το Σύνταγμα όσο και οι διαδικαστικοί κανονισμοί του Δικαστηρίου επιβεβαιώνουν ότι ο καθένας μπορεί να προσφύγει στο δικαστήριο. Δικαιούνται δίκαιης δίκης και διερμηνείας εάν δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν τη γλώσσα του δικαστηρίου. Το άρθρο 30 του Συντάγματος είναι το ισοδύναμο του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και ερμηνεύεται με τον ίδιο σχεδόν τρόπο. Το άρθρο 30 εφαρμόζεται σε όλους τους τύπους υποθέσεων, αστικές, ποινικές και διοικητικές. Μολονότι δεν υπάρχει συγκεκριμένη αναφορά στην «ισότητα των όπλων», στο Σύνταγμα, η αρχή αυτή ενσωματώνεται στην έννοια της δίκαιης δίκης, και υπάρχει σημαντική νομολογία επί του θέματος, συχνά με αναφορά σε αποφάσεις του ΕΔΑΔ. Οι αρχές αυτές επαναδιατυπώθηκαν πρόσφατα με απόφαση σχετικά με ποινική έφεση που εκδόθηκε το 2020: Δημοκρατία εναντίον Σταυρινού, αρ. 266/2018. Η έννοια βασίζεται στην αρχή ότι κανένα μέρος δεν πρέπει να τίθεται σε μειονεκτική θέση και ότι αυτό δεν πρέπει να προσδιορίζεται από συγκεκριμένα περιστατικά κατά τη διάρκεια της δίκης ή της ακρόασης, αλλά από μια συνολική εκτίμησή της. Στην υπόθεση *Marangos* εναντίον Κύπρου, 4.12.08, η οποία αφορούσε διοικητική προσφυγή, το ΕΔΑΔ διαπίστωσε ότι τα δικαιώματα του παραπονούμενου δεν είχαν επηρεαστεί από την άρνηση παραχώρησης νομικής αρωγής από την κυπριακή κυβέρνηση. Ωστόσο, τρεις δικαστές του ΕΔΑΔ εξέδωσαν κοινή απόφαση μειοψηφίας, εκφράζοντας την άποψη τους ότι η περιορισμένη νομική αρωγή σε αστικές και ποινικές υποθέσεις εξαιρουμένων των διοικητικών υποθέσεων, ισοδυναμεί με έλλειψη ισότητας των όπλων. Από τότε και στο εξής, η παροχή οικονομικής βοήθειας έχει γίνει διαθέσιμη για διοικητικές προσφυγές που υποβάλλονται από αιτητές ασύλου.

7) Πώς εφαρμόζεται η έννοια του «έγκαιρου» από την εθνική νομοθεσία;

Το έγκαιρο σε σχέση με αιτητή σημαίνει προσφυγή έναντι μιας απόφασης/ πράξης/παράλειψης εντός των 75 ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης/δημοσίευσης ή από την ημερομηνία που έλαβε γνώση ο αιτητής. Η έννοια του έγκαιρου αναφέρεται επίσης στην διάρκεια της δικαστικής υπόθεσης. Αν η ακρόαση έχει ολοκληρωθεί και η απόφαση δεν εκδίδεται εντός 6 μηνών, θα προκύψουν ερωτήσεις και το ενδιαφερόμενο μέρος δύναται να παραπονεθεί στο Ανώτατο Δικαστήριο. Στην πράξη, όλες οι διαδικασίες είναι χρονοβόρες (εκτός από υποθέσεις που εκδικάζονται στο Δικαστήριο Ενοικιοστασίου και στο Οικογενειακό Δικαστήριο αναφορικά με τα συμφέροντα ανηλίκων). Υπήρξαν περιπτώσεις προσφυγών στο ΕΔΑΔ έναντι της Κυπριακής Δημοκρατίας λόγω δικαστικών

καθυστερήσεων, όπου κρίθηκε ότι τέτοιες καθυστερήσεις ισοδυναμούν με άρνηση απονομής της δικαιοσύνης και επιβλήθηκαν πρόστιμα. Ο Νόμος Ν.2(Ι)/2010, ο οποίος βασίστηκε στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, παρέχει δυνατότητα διεκδίκησης αποζημιώσεων για αδικαιολόγητα καθυστερημένες δικαστικές αποφάσεις. Η απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου του 2019, στην M.D.Cyprus Soya έναντι Γενικού Εισαγγελέα, αρ. 1/2018, υπαινίσσεται ότι η διεκδίκηση μπορεί να ισχύει και σε σχέση με καθυστερήσεις στην εκδίκαση έφεσης.

8) Υπάρχει η δυνατότητα άσκησης ασφαλιστικών μέτρων; Εάν ναι, ποιες είναι οι διαδικαστικές απαιτήσεις που πρέπει να πληρούνται για την άσκησή τους; Υπάρχουν ειδικοί κανόνες που εφαρμόζονται σε κάθε τομέα πέραν των γενικών εθνικών διατάξεων;

Εκτός εάν προβλέπεται στους ειδικούς νόμους, δεν υπάρχει ειδική πρόνοια για την έκδοση διαταγμάτων σε περιβαλλοντικά θέματα. Η κανονική δικαστική διαδικασία πρέπει να ακολουθηθεί και να ικανοποιηθεί. Σε προσφυγές μπορεί να υποβληθεί αίτηση για προσωρινό διάταγμα αναστολής του αποτελέσματος της διοικητικής απόφασης. Αυτό μπορεί να χορηγηθεί μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, εάν υπάρχει έκδηλη παρανομία ή ανεπανόρθωτη ζημία. Σε γενικές γραμμές, ισχύει η προϋπόθεση ότι τα διατάγματα χορηγούνται ευκολότερα σε κυβερνητική υπηρεσία που επιδιώκει να αποτρέψει μια παράνομη πράξη (π.χ. να εμποδίσει την κατεδάφιση ενός διατηρητέου κτιρίου). Βλέπε επίσης την παράγραφο 1.7.2.6 σχετικά με τις εγγυήσεις.

Εναντίον αρνητικής απόφασης για έκδοση διατάγματος υπάρχει δυνατότητα έφεσης, που υποβάλλεται στο Ανώτατο Δικαστήριο.

9) Ποιοι είναι οι κανόνες κόστους για την άσκηση προσφυγής σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σ' αυτούς τους τομείς; Ποιες είναι πιθανές συνέπειες σε περίπτωση που κάποιος ηττηθεί σε δίκη; Ποιες είναι οι διασφαλίσεις έναντι του απαγορευτικού κόστους; Οι εν λόγω διασφαλίσεις περιλαμβάνουν ρητή αναφορά στη νομοθεσία σε σχέση με απαίτηση το κόστος να μην είναι απαγορευτικό;

Τα έξοδα αφορούν πρωτίστως την αμοιβή και τα έξοδα δικηγόρου και θα ήταν τα ίδια όπως σε οποιαδήποτε άλλη προσφυγή στη δικαιοσύνη, ξεκινώντας περίπου στις €1500 πλέον χαρτόσημα/δικηγορόσημα, αναλόγως της πολυπλοκότητας της υπόθεσης. Μολονότι δεν υπάρχουν συγκεκριμένες εγγυήσεις ώστε το ύψος να μην είναι απαγορευτικό, το θέμα κατ' ακρίβεια δεν προκύπτει, διότι τα έξοδα που επιδικάζονται από το δικαστήριο με βάση τις θεσπισθείσες κλίμακες δικηγορικών εξόδων. Τα έξοδα αυτά αντιπροσωπεύουν τι το δικαστήριο θεωρεί κατάλληλο. Δεν εκπροσωπούν κατ' ανάγκη τα πραγματικά έξοδα τα οποία πληρώθηκαν από το διάδικο στον/στη δικηγόρο του και συχνά είναι λιγότερα από το τι έχει συμφωνηθεί μεταξύ του διάδικου και δικηγόρου. Η πλευρά του διαδίκου που αποτυγχάνει θα κληθεί, κανονικώς εχόντων των πραγμάτων, να καταβάλει τα έξοδα της άλλης πλευράς, σύμφωνα με τις κλίμακες, ή εκείνο το μέρος των κλιμάκων που αποφασίζει το Δικαστήριο. Σε υποθέσεις οι οποίες αφορούν σε ιδιώτες ή μη κυβερνητικές οργανώσεις που καταχωρούν αγωγή κατά της πολιτείας, συνέβη τα Δικαστήρια να αποφασίσουν ότι κάθε πλευρά θα πρέπει να καταβάλει τα δικά της κόστη. Συνεπώς το θέμα των εξόδων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα δικαστήρια και δεν μπορεί να είναι γνωστό εκ των προτέρων.

1.2. Αποφάσεις, πράξεις ή παραλείψεις σχετικά με τις διοικητικές διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται για τη συμμόρφωση με την εθνική εκτελεστική νομοθεσία σχετικά με την οδηγία 2001/42/ΕΚ για τη στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΣΕΠΕ)[1]

1) Ποιοι είναι οι εθνικοί κανόνες δικαίου που εφαρμόζονται ως προς τη νομιμοποίηση τόσο για τους ιδιώτες όσο και για τις ΜΚΟ που επιθυμούν να α) ζητήσουν τη διενέργεια διοικητικού ελέγχου και β) να προσφύγουν ενώπιον εθνικού δικαστηρίου σε σχέση με τις διαδικασίες για την έκδοση της απόφασης ή την πράξη ή την παράλειψη (και ιδίως για τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται και τυχόν προθεσμίες που ισχύουν για την υποβολή προσφυγής); Πόσο αποτελεσματικό είναι το επίπεδο πρόσβασης στα εθνικά δικαστήρια με βάση τη νομολογία του ΔΕΕ και οποιαδήποτε άλλη σχετική εθνική νομολογία;

Η Οδηγία ΣΕΑ (SEA) έχει ενσωματωθεί στη Κυπριακή νομοθεσία με το Νόμο 102(1)/2005. Δεν κάνει ρητή αναφορά σχετικά με τα δικαιώματα των φυσικών ή νομικών προσώπων για προσφυγή κατά των αποφάσεων/πράξεων/παραλείψεων, μέσα στο πλαίσιο των συνταγματικών τους δικαιωμάτων (Βλέπε 2.1.1 ανωτέρω αναφορικά με Άρθρο 146 του Κυπριακού Συντάγματος). Κατά πόσο τέτοια δικαιώματα υφίστανται στη νομοθεσία εξαρτάται από τον τύπο/μορφή με την οποία τα σχέδια έχουν υιοθετηθεί. Εάν τέτοια δικαιώματα υφίστανται, δεν υπάρχει ανάγκη να επαναληφθούν σε ειδικούς Νόμους. Συνεπώς, οποιοδήποτε νομικό ή φυσικό πρόσωπο που τα νόμιμα

δικαιώματα του επηρεάζονται, μπορεί εντός 75 ημερών από την δημοσίευση της σχετικής απόφασης να ζητήσει διοικητική αναθεώρηση/έλεγχο, ή να καταχωρήσει προσφυγή στο Δικαστήριο. Ως έχει μέχρι στιγμής η νομολογία, ωστόσο, αυτό δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε ΜΚΟ παρά μόνο όταν ο νόμος ρητά παραχωρεί σε ΜΚΟ το δικαίωμα να συμπεριληφθούν μέσα στο πλαίσιο του άρθρου 146 του Συντάγματος (ως εφαρμόζεται αναφορικά με τους νόμους ΕΙΑ, IPPC/IED και ELD). Η αναγνώριση που δίδεται στις περιβαλλοντικές ΜΚΟ στο Νόμο περί Εκτίμησης Επιπτώσεων σε Σχέδια 105(Ι)/2005 αφορά μόνο στο δικαίωμα να προσκληθούν να συμμετάσχουν σε δημόσια διαβούλευση. Ο ορισμός του «κοινού» στο άρθρο 2 του Νόμου, έχει ευρεία ερμηνεία που περιλαμβάνει φυσικό ή νομικό πρόσωπο, οργανισμό ή ομάδα και το άρθρο 15(β) καθορίζει τις περιβαλλοντικές ΜΚΟ μεταξύ αυτών. Αυτό που είναι γνωστό ότι συμβαίνει είναι πως κάποιες περιβαλλοντικές ΜΚΟ έχουν αποταθεί απευθείας στις Βρυξέλες, στη Γενική Διεύθυνση για το Περιβάλλον (DG Environment), για να εκφράσουν τη διαφωνία τους με αποφάσεις που λήφθηκαν σε διαδικασία ΣΕΑ ή να επιστήσουν την προσοχή στο γεγονός ότι η διαδικασία της ΣΕΑ δεν εφαρμόστηκε.

Η νομολογία του ΔΕΕ σε περιβαλλοντικά θέματα δεν έχει αναφερθεί καθόλου σε εθνική νομολογία. Συνεπώς σε αυτό το σημείο θα ήταν δίκαιο να λεχθεί, ότι έχει περιορισμένη επιρροή. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι παρόλο που το κοινοδίκαιο έχει εφαρμογή στην Κύπρο, σε θέματα διοικητικού και συνταγματικού δικαίου ακολουθείται η θεωρία και πρακτική της Ελλάδας, έτσι η Ελληνική νομολογία συχνά αναφέρεται σε υποθέσεις διοικητικού δικαίου, παρόλο που έχει μόνο συμβουλευτικό χαρακτήρα.

2) Ποιο είναι το πεδίο εφαρμογής του διοικητικού ελέγχου (κατά περίπτωση) και του δικαστικού ελέγχου (κατά περίπτωση); Καλύπτει τη νομιμότητα τόσο ως προς την ουσία όσο και ως προς τη διαδικασία;

Η διοικητική αναθεώρηση δεν προβλέπεται ειδικά, αλλά όπου παρέχεται, εκτείνεται σε έλεγχο τόσο της διαδικαστικής όσο και της ουσιαστικής νομιμότητας μίας απόφασης/ πράξης/πράξης/πράξης. Η δικαστική αναθεώρηση ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου κατά κανόνα αφορά θέματα διαδικαστικής νομιμότητας και θέματα αρμοδιότητας του παραβιάζοντος εκτελεστικού οργάνου, αλλά επίσης και την ουσιαστική νομιμότητα εάν τίθεται θέμα πλάνης περί το νόμο, παράβασης του Συντάγματος ή σε σφάλματα εντός των φακέλων.

3) Πριν από την προσφυγή ενώπιον των δικαστηρίων, υπάρχει απαίτηση για εξάντληση των διαδικασιών διοικητικής προσφυγής πριν από την άσκηση δικαστικής προσφυγής;

Όχι κάτω από τον Νόμο της ΣΕΑ.

4) Προκειμένου να έχει κάποιος νομιμοποίηση ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, είναι απαραίτητο να συμμετάσχει στη φάση της δημόσιας διαβούλευσης της διοικητικής διαδικασίας - να υποβάλει παρατηρήσεις, να συμμετάσχει σε ακρόαση κ.λπ.;

Όχι, το έννομο συμφέρον του αιτητή απορρέει από συνταγματικά δικαιώματα, αν και όπου υφίστανται.

5) Υπάρχει η δυνατότητα άσκησης ασφαλιστικών μέτρων; Εάν ναι, ποιες είναι οι διαδικαστικές απαιτήσεις που πρέπει να πληρούνται για την άσκησή τους; Υπάρχουν ειδικοί κανόνες που εφαρμόζονται σε κάθε τομέα πέραν των γενικών εθνικών διατάξεων;

Δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι/εξειδικευμένοι κανόνες, βλέπε σχόλια κάτω από το 2.1.8.

6) Ποιοι είναι οι κανόνες κόστους για την άσκηση προσφυγής σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σ' αυτούς τους τομείς; Ποιες είναι πιθανές συνέπειες σε περίπτωση που κάποιος ηττηθεί σε δίκη; Ποιες είναι οι διασφαλίσεις έναντι του απαγορευτικού κόστους; Οι εν λόγω διασφαλίσεις περιλαμβάνουν ρητή αναφορά στη νομοθεσία σε σχέση με απαίτηση το κόστος να μην είναι απαγορευτικό;

Τα έξοδα αφορούν πρωτίστως την αμοιβή και τα έξοδα δικηγόρου και θα ήταν τα ίδια όπως σε οποιαδήποτε άλλη προσφυγή στη δικαιοσύνη, ξεκινώντας περίπου στις €1500 πλέον χαρτόσημα/δικηγορόσημα, αναλόγως της πολυπλοκότητας της υπόθεσης. Μολονότι δεν υπάρχουν συγκεκριμένες εγγυήσεις ώστε το ύψος να μην είναι απαγορευτικό, το θέμα κατ' ακρίβεια δεν προκύπτει, διότι τα έξοδα που επιδικάζονται από το δικαστήριο με βάση τις θεσπισθείσες κλίμακες δικηγορικών εξόδων. Τα έξοδα αυτά αντιπροσωπεύουν τι το δικαστήριο θεωρεί κατάλληλο. Δεν εκπροσωπούν κατ' ανάγκη τα πραγματικά έξοδα τα οποία πληρώθηκαν από το διάδικο στον/στη δικηγόρο του και συχνά είναι λιγότερα από το τι έχει συμφωνηθεί μεταξύ του διάδικου και δικηγόρου. Η πλευρά του διαδίκου που αποτυγχάνει θα κληθεί, κανονικώς εχόντων των πραγμάτων, να καταβάλει τα έξοδα της άλλης πλευράς, σύμφωνα με τις κλίμακες, ή εκείνο το μέρος των κλιμάκων που αποφασίζει το Δικαστήριο. Σε υποθέσεις

οι οποίες αφορούν σε ιδιώτες ή μη κυβερνητικές οργανώσεις που καταχωρούν αγωγή κατά της πολιτείας, συνέβη τα Δικαστήρια να αποφασίσουν ότι κάθε πλευρά θα πρέπει να καταβάλει τα δικά της κόστη. Συνεπώς το θέμα των εξόδων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα δικαστήρια και δεν μπορεί να είναι γνωστό εκ των προτέρων.

1.3. Αποφάσεις, πράξεις ή παραλείψεις σχετικά με τις διοικητικές διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται για τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις για τη συμμετοχή του κοινού σύμφωνα με το άρθρο 7 της σύμβασης του Aarhus όσον αφορά τα σχέδια και τα προγράμματα που δεν υποβάλλονται στις διαδικασίες που προβλέπονται στην οδηγία 2001/42/ΕΚ για τη στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΣΕΠΕ)[2]

1) Ποιοι είναι οι εθνικοί κανόνες δικαίου που εφαρμόζονται ως προς τη νομιμοποίηση τόσο για τους ιδιώτες όσο και για τις ΜΚΟ που επιθυμούν να α) ζητήσουν τη διενέργεια διοικητικού ελέγχου και β) να προσφύγουν ενώπιον εθνικού δικαστηρίου σε σχέση με τις διαδικασίες για την έκδοση της απόφασης ή την πράξη ή την παράλειψη (και ιδίως για τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται και τυχόν προθεσμίες που ισχύουν για την υποβολή προσφυγής); Πόσο αποτελεσματικό είναι το επίπεδο πρόσβασης στα εθνικά δικαστήρια με βάση τη νομολογία του ΔΕΕ και οποιαδήποτε άλλη σχετική εθνική νομολογία;

Η Κύπρος έχει ενσωματώσει το άρθρο 7 της Σύμβασης του Ώρχους με τη συμπερίληψη ενός κανονιστικού πλαισίου για τη δημόσια συμμετοχή σε έναν αριθμό περιβαλλοντικών νόμων που αφορούν π.χ. τη ρύπανση υδάτων, απόβλητα, βιομηχανικές εκπομπές, ατμοσφαιρικά απόβλητα κλπ. Οι σχετικές διατάξεις είναι αρκετά παρόμοιες και ορίζουν το «κοινό» του οποίου πρέπει να ζητηθεί η γνώμη ή να κληθεί να σχολιάσει ως «φυσικά ή νομικά πρόσωπα που επηρεάζονται ή ενδέχεται να επηρεαστούν» από την πράξη ή την άδεια που εκδίδεται, συμπεριλαμβανομένων περιβαλλοντικών ΜΚΟ. Εάν τα νόμιμα δικαιώματα ενός νομικού ή φυσικού προσώπου επηρεάζονται, οι θεραπείες ορίζονται στο άρθρο 29 του Συντάγματος που αφορά το δικαίωμα του αναφέρεσθαι στις αρχές, σε περίπτωση που η εξειδικευμένη νομοθεσία δεν προβλέπει ιεραρχική προσφυγή. Σε περίπτωση καταχώρησης προσφυγής στο Δικαστήριο, εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 146 του Συντάγματος. Μέχρι σήμερα, ελλείψεις στις διαδικασίες διαβούλευσης έχουν εγερθεί από ιδιώτες με έννομο συμφέρον για ακύρωση της απόφασης. Κατά πόσο μια ΜΚΟ θα νομιμοποιείτο να προσβάλει τη νομιμότητα μια πράξης, στη βάση μη ορθής τήρησης της διαδικασίας συμμετοχής, δεν έχει δοκιμαστεί. Στο παρόν στάδιο η Κυβέρνηση λαμβάνει μέτρα για ενδυνάμωση της δημόσιας συμμετοχής, αλλά αυτό αφορά μόνο στις διαβουλεύσεις βάσει της νομοθεσίας για την ΕΙΑ.

2) Ποιο είναι το πεδίο εφαρμογής του διοικητικού ελέγχου (κατά περίπτωση) και του δικαστικού ελέγχου (κατά περίπτωση); Καλύπτει τη νομιμότητα τόσο ως προς την ουσία όσο και ως προς τη διαδικασία;

Ο διοικητικός έλεγχος, όπου γίνεται, αφορά σε εξέταση τόσο της διαδικαστικής νομιμότητας όσο και της νομιμότητας σε επίπεδο ουσίας μιας απόφασης/ πράξης/ παράληψης και ενώ ο έλεγχος βρίσκεται σε εξέλιξη, η προθεσμία των 75 ημερών θα ανασταλεί, εάν αυτό προβλέπεται, ή μπορεί και να ανασταλεί δυνάμει συμφωνίας μεταξύ των διαδίκων. Ο δικαστικός έλεγχος ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου, όπως γίνεται σε όλες τις υποθέσεις, αφορά ζητήματα διαδικαστικής νομιμότητας καθώς και ζητήματα αρμοδιότητας του εκτελεστικού οργάνου ή πράξη του οποίου προσβάλλεται, αλλά επίσης και νομιμότητα της ουσίας εάν το ζήτημα αφορά νομικό σφάλμα/ νομική πλάνη, παραβίαση των συνταγματικών δικαιωμάτων κλπ.

3) Πριν από την προσφυγή ενώπιον των δικαστηρίων, υπάρχει απαίτηση για εξάντληση των διαδικασιών διοικητικής προσφυγής πριν από την άσκηση δικαστικής προσφυγής;

Όχι, παρά μόνο εάν το δικαίωμα σε διοικητική αναθεώρηση (ιεραρχική προσφυγή) προβλέπεται ρητά μέσα στη νομοθεσία.

4) Προκειμένου να έχει κάποιος νομιμοποίηση ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, είναι απαραίτητο να συμμετάσχει στη φάση της δημόσιας διαβούλευσης της διοικητικής διαδικασίας - να υποβάλει παρατηρήσεις, να συμμετάσχει σε ακρόαση κ.λπ.;

Όχι. Το έννομο συμφέρον απορρέει από την ύπαρξη του δικαιώματος προσφυγής δυνάμει του άρθρου 146 του Συντάγματος.

5) Υπάρχει η δυνατότητα άσκησης ασφαλιστικών μέτρων; Εάν ναι, ποιες είναι οι διαδικαστικές απαιτήσεις που πρέπει να πληρούνται για την άσκησή τους; Υπάρχουν ειδικοί κανόνες που εφαρμόζονται σε κάθε τομέα πέραν των γενικών εθνικών διατάξεων;

Εκτός εάν προβλέπεται στο νόμο, δεν υπάρχει γενική πρόβλεψη για την έκδοση διαταγμάτων προσωρινής θεραπείας σε περιβαλλοντικά θέματα. Η κανονική δικαστική διαδικασία θα πρέπει να ακολουθηθεί και να ικανοποιηθεί. Στις προσφυγές ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου ο αιτητής μπορεί να υποβάλει αίτηση για εξασφάλιση ενδιάμεσης απόφασης με ανασταλτικό αποτέλεσμα, σε ό,τι αφορά το έννομο αποτέλεσμα της (προσβαλλόμενης) διοικητικής απόφασης. Αυτό μπορεί να χορηγηθεί μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, εάν υπάρχει έκδηλη παρανομία ή ανεπανόρθωτη ζημιά. Όσον αφορά τις εγγυήσεις παρακαλώ βλέπε παράγραφο 2.1.8.

Μπορεί να καταχωρηθεί έφεση εναντίον της απόφασης για μη έκδοση ενδιάμεσου διατάγματος η οποία μπορεί να καταχωρηθεί στο Ανώτατο Δικαστήριο.

6) Ποιοι είναι οι κανόνες κόστους για την άσκηση προσφυγής σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σ' αυτούς τους τομείς; Ποιες είναι πιθανές συνέπειες σε περίπτωση που κάποιος ηττηθεί σε δίκη; Ποιες είναι οι διασφαλίσεις έναντι του απαγορευτικού κόστους; Οι εν λόγω διασφαλίσεις περιλαμβάνουν ρητή αναφορά στη νομοθεσία σε σχέση με απαίτηση το κόστος να μην είναι απαγορευτικό;

Τα έξοδα αφορούν πρωτίστως στα έξοδα δικηγόρου και ισχύει περίπου το ίδιο όπως σε οποιαδήποτε άλλη προσφυγή στη δικαιοσύνη, περίπου €1500 και άνω (πλέον χαρτόσημα/ δικηγορόσημα) αναλόγως της πολυπλοκότητας της υπόθεσης. Ενώ δεν υπάρχουν συγκεκριμένες εγγυήσεις ώστε να μην είναι απαγορευτικό το ύψος τους, το θέμα κατ' ακρίβεια δεν προκύπτει, καθότι τα έξοδα που εκδικάζονται από το δικαστήριο καθορίζονται στη βάση των κλιμάκων δικηγορικών εξόδων. Δεν εκπροσωπούν κατ' ανάγκη τα πραγματικά έξοδα τα οποία πληρώθηκαν από το διάδικο στον/στη δικηγόρο του. Έτσι, το αποτυχόν μέρος, δυνάμει της αρχής «ο ηττημένος πληρώνει», θα πληρώσει υπό κανονικές συνθήκες τα έξοδα της άλλης πλευράς, σύμφωνα με την κλίμακα εξόδων ή μέρος αυτών όπως αποφασιστεί από το Δικαστήριο. Εν πάση περιπτώσει, σε υποθέσεις που αφορούν ιδιώτη ή μη κερδοσκοπικό οργανισμό που ενάγει δημόσια αρχή, συνέβη τα Δικαστήρια ν' αποφανθούν ότι η κάθε πλευρά θα πληρώσει τα δικά της έξοδα. Συνεπώς εναπόκειται σε μεγάλο βαθμό στο Δικαστήριο και δεν θα είναι γνωστά όλα τα έξοδα εκ των προτέρων.

1.4. Αποφάσεις, πράξεις ή παραλείψεις που αφορούν επίσης σχέδια και προγράμματα που πρέπει να καταρτίζονται σύμφωνα με την περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ[3]

1) Ποιοι είναι οι εφαρμοστέοι εθνικοί κανόνες δικαίου για τη νομιμοποίηση τόσο για τους ιδιώτες όσο και για τις ΜΚΟ που επιθυμούν να α) ζητήσουν τη διενέργεια διοικητικού ελέγχου και β) να προσφύγουν ενώπιον εθνικού δικαστηρίου σε σχέση με το περιεχόμενο του σχεδίου (και ιδίως για τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται και τυχόν προθεσμίες που ισχύουν για την υποβολή προσφυγής); Πόσο αποτελεσματικό είναι το επίπεδο πρόσβασης στα εθνικά δικαστήρια με βάση τη νομολογία του ΔΕΕ και οποιαδήποτε άλλη σχετική εθνική νομολογία;

Δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι/ειδικοί κανόνες για την προσβολή σχεδίων και προγραμμάτων που απαιτούνται σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ε.Ε., συνεπώς ισχύουν οι γενικοί κανόνες για το δικαίωμα προσφυγής όπως περιγράφονται σε σχέση με τις πρόνοιες του νόμου ΣΕΑ. Η ισχυρότερη θέση ενός αιτητή θα αφορούσε την άρνηση πρόσβασης σε πληροφορίες ή την άρνηση για διευκόλυνση δημόσιας συμμετοχής στη διαδικασία, καθώς τα δύο αυτά δικαιώματα κατοχυρώνονται σε μια γενικά εφαρμοστέα νομοθεσία (αναφορικά με το δικαίωμα στην περιβαλλοντική πληροφόρηση) και σε συγκεκριμένους τομεακούς νόμους (αναφορικά με το δικαίωμα συμμετοχής).

2) Η μορφή με την οποία εγκρίνεται το σχέδιο ή το πρόγραμμα έχει αντίκτυπο όσον αφορά την ενεργητική νομιμοποίηση (βλ. επίσης τμήμα 2.5 κατωτέρω).

Ναι, μπορεί μόνο να προσβληθεί εάν είναι διοικητική πράξη.

3) Ποιο είναι το πεδίο εφαρμογής του διοικητικού ελέγχου (κατά περίπτωση) και του δικαστικού ελέγχου (κατά περίπτωση); Καλύπτει τη νομιμότητα τόσο ως προς την ουσία όσο και ως προς τη διαδικασία;

Ένας διοικητικός έλεγχος καλύπτει όλες τις πτυχές του υπό εξέταση ζητήματος. Η προσφυγή στο Διοικητικό

Δικαστήριο συνήθως εξετάζει τη διαδικαστική νομιμότητα, εκτός εάν υπάρχει ζήτημα νομικού σφάλματος/νομικής πλάνης ή παραβίαση των συνταγματικών δικαιωμάτων, οπότεν θα ελεγχόταν επίσης η ουσιαστική νομιμότητα της απόφασης.

4) Πριν από την προσφυγή ενώπιον των δικαστηρίων, υπάρχει απαίτηση για εξάντληση των διαδικασιών διοικητικής προσφυγής πριν από την άσκηση δικαστικής προσφυγής;

Μόνο εάν αναφέρεται ρητά στη σχετική νομοθεσία.

5) Προκειμένου να έχει κάποιος νομιμοποίηση ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, είναι απαραίτητο να συμμετάσχει στη φάση της δημόσιας διαβούλευσης της διοικητικής διαδικασίας - να υποβάλει παρατηρήσεις, να συμμετάσχει σε ακρόαση κ.λπ.;

Όχι.

6) Υπάρχουν ορισμένοι λόγοι/επιχειρήματα που αποκλείονται (δεν είναι αποδεκτά) κατά το στάδιο του δικαστικού ελέγχου;

Το Διοικητικό Δικαστήριο θα βασίσει την απόφαση του στους διοικητικούς φακέλους της υπόθεσης σχετικά με την απόφαση/πράξη/παράλειψη, οι οποίοι θα πρέπει να υποβληθούν πλήρως στο Δικαστήριο. Οποιαδήποτε πραγματικά γεγονότα, άλλα από εκείνα που υπάρχουν στο φάκελο, δεν μπορούν να εισαχθούν, εκτός μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και με την άδεια του δικαστηρίου.

7) Δίκαιος, ισότιμος χαρακτήρας - πώς εφαρμόζεται αυτό στην εθνική δικαιοδοσία;

Τόσο το Σύνταγμα, όσο και οι Διαδικαστικοί Κανονισμοί επιβεβαιώνουν ότι οποιοδήποτε άτομο μπορεί να προσφύγει στο δικαστήριο. Όλοι ανεξαιρέτως, έχουν το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και διερμηνεία εάν δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν τη γλώσσα του δικαστηρίου. Το άρθρο 30 του Συντάγματος είναι το αντίστοιχο του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και ερμηνεύεται με τον ίδιο σχεδόν τρόπο. Το άρθρο 30 εφαρμόζεται σε όλους τους τύπους υποθέσεων, αστικές, ποινικές και διοικητικές. Παρότι δεν υπάρχει συγκεκριμένη αναφορά στην 'ισότητα των όπλων' εντός του Συντάγματος, περιλαμβάνεται στην έννοια της δίκαιης δίκης και υπάρχει σημαντική νομολογία επί του θέματος, με συχνή αναφορά στις υποθέσεις του ΕΔΑΔ. Οι αρχές επαναδιατυπώθηκαν σε πρόσφατη απόφαση σχετικά με ποινική έφεση του 2020: Δημοκρατία εναντίον Σταυρινού, αρ. 266/2018. Η ιδέα βασίζεται στην αρχή ότι κανένα μέρος δεν πρέπει να τίθεται σε μειονεκτική θέση και ότι αυτό δεν πρέπει να προσδιορίζεται από συγκεκριμένα περιστατικά κατά την διάρκεια της δίκης ή της ακρόασης, αλλά από μια συνολική εκτίμηση της διαδικασίας. Στην υπόθεση *Marangos v. Cyprus*, 4.12.08, η οποία αφορούσε διοικητική έφεση, το ΕΔΑΔ αποφάνθηκε ότι τα δικαιώματα του αιτητή δεν επηρεάστηκαν από την άρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας να παρέχει νομική αρωγή. Ωστόσο, τρεις δικαστές του ΕΔΑΔ εξέδωσαν σύμφωνη απόφαση μειοψηφίας, εκφράζοντας την άποψη τους ότι περιορισμένη νομική αρωγή σε αστικές και ποινικές υποθέσεις και ο αποκλεισμός της στην περίπτωση των διοικητικών υποθέσεων, συνιστά έλλειμμα στην ισότητα των όπλων. Έκτοτε, η παροχή οικονομικής βοήθειας έχει γίνει διαθέσιμη για διοικητικές προσφυγές που υποβάλλονται από αιτητές ασύλου.

8) Πώς εφαρμόζεται η έννοια του «έγκαιρου» από την εθνική νομοθεσία;

Το έγκαιρο σχετικά με τον αιτητή σημαίνει ότι αυτός δύναται να προσφύγει κατά απόφασης/πράξης/παράληψης εντός 75 ημερών από τη δημοσίευση/ εξουσιοδότηση ή απ' όταν λαμβάνεται σχετική γνώση. Το έγκαιρο αφορά επίσης στη διάρκεια μίας δικαστικής απόφασης. Εάν η ακρόαση ολοκληρώνεται και η απόφαση δεν εκδίδεται εντός έξι μηνών, ερωτήσεις θα τεθούν και το ενδιαφερόμενο μέρος δύναται να παραπονεθεί στο Ανώτατο Δικαστήριο. Στην πράξη, όλα τα είδη δικαστικών διαδικασιών έχουν μεγάλη διάρκεια (εκτός στο Δικαστήριο Ενοικιάσεως και στα Οικογενειακά δικαστήρια σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα ανηλίκων). Υπήρξαν δε περιπτώσεις προσφυγών στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας εξαιτίας των καθυστερήσεων αυτών, όπου αποφασίσθηκε ότι από μόνες τους αυτές οι καθυστερήσεις ισοδυναμούν με άρνηση απόδοσης δικαιοσύνης και επιβλήθηκαν κυρώσεις. Ο Νόμος 2(Ι)/2010, βασιζόμενος στο Άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προβλέπει τη δυνατότητα αποζημιώσεων για αδικαιολόγητες / μη εύλογες καθυστερήσεις σε δικαστικές αποφάσεις. Στην απόφαση του 2019, *M.D. Cyprus Soya v. Γενικού Εισαγγελέα*, αρ. 1/2018, το Ανώτατο Δικαστήριο υπαινίσσεται ότι το ίδιο θα ίσχυε και στην περίπτωση καθυστέρησης στην εκδίκαση εφέσεων.

9) Υπάρχει η δυνατότητα άσκησης ασφαλιστικών μέτρων; Εάν ναι, ποιες είναι οι διαδικαστικές απαιτήσεις που πρέπει να πληρούνται για την άσκησή τους; Υπάρχουν ειδικοί κανόνες που εφαρμόζονται σε κάθε τομέα πέραν των γενικών εθνικών διατάξεων;

Τυχάνουν εφαρμογής οι γενικοί εθνικοί κανόνες και ένα τέτοιο διάταγμα εκδίδεται μόνο σε πολύ

εξαιρετικές περιπτώσεις (βλ. 2.1.8).

10) Ποιοι είναι οι κανόνες κόστους για την άσκηση προσφυγής σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σ' αυτούς τους τομείς; Ποιες είναι πιθανές συνέπειες σε περίπτωση που κάποιος ηττηθεί σε δίκη; Ποιες είναι οι διασφαλίσεις έναντι του απαγορευτικού κόστους; Οι εν λόγω διασφαλίσεις περιλαμβάνουν ρητή αναφορά στη νομοθεσία σε σχέση με απαίτηση το κόστος να μην είναι απαγορευτικό;

Τα έξοδα αφορούν πρωτίστως στα έξοδα δικηγόρου και ισχύει περίπου το ίδιο όπως σε οποιαδήποτε άλλη προσφυγή στη δικαιοσύνη, περίπου €1500 και άνω (πλέον χαρτόσημα/ δικηγορόσημα) αναλόγως της πολυπλοκότητας της υπόθεσης. Ενώ δεν υπάρχουν συγκεκριμένες εγγυήσεις ώστε να μην είναι απαγορευτικό το ύψος τους, το θέμα κατ' ακρίβεια δεν προκύπτει, καθότι τα έξοδα που εκδικάζονται από το δικαστήριο καθορίζονται στη βάση των κλιμάκων δικηγορικών εξόδων. Δεν εκπροσωπούν κατ' ανάγκη τα πραγματικά έξοδα τα οποία πληρώθηκαν από το διάδικο στον/στη δικηγόρο του. Έτσι, το αποτυχόν μέρος, δυνάμει της αρχής «ο ηττημένος πληρώνει», θα πληρώσει υπό κανονικές συνθήκες τα έξοδα της άλλης πλευράς, σύμφωνα με την κλίμακα εξόδων ή μέρος αυτών όπως αποφασιστεί από το Δικαστήριο. Εν πάση περιπτώσει, σε υποθέσεις που αφορούν ιδιώτη ή μη κερδοσκοπικό οργανισμό που ενάγει δημόσια αρχή, συνέβη τα Δικαστήρια ν' αποφανθούν ότι η κάθε πλευρά θα πληρώσει τα δικά της έξοδα. Συνεπώς εναπόκειται σε μεγάλο βαθμό στο Δικαστήριο και δεν θα είναι γνωστά όλα τα έξοδα εκ των προτέρων.

1.5. Εκτελεστικοί κανονισμοί και/ή γενικώς εφαρμοστέες νομικά δεσμευτικές κανονιστικές πράξεις που χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ και των σχετικών κανονιστικών πράξεων της ΕΕ[4]

1) Ποιοι είναι οι σχετικοί εθνικοί νομοθετικοί κανόνες ως προς το δικαίωμα ευρείας ενεργητικής νομιμοποίησης (*locus standi*) για ιδιώτες και ΜΚΟ που επιδιώκουν προσφυγή στη δικαιοσύνη μέσω α) διοικητικής αναθεώρησης (ιεραρχικής προσφυγής) και β) προσφυγής ενώπιον εθνικού δικαστηρίου σχετικά με τη διαδικασία υιοθέτησης ή το περιεχόμενο απόφασης, πράξης ή παράλειψης (ιδίως ποιες συνθήκες πρέπει να πληρούνται και ποιες οι προθεσμίες της υποβολής προσφυγών); Πόσο αποτελεσματικό είναι το επίπεδο πρόσβασης στη δικαιοσύνη στα εθνικά δικαστήρια υπό το φως της νομολογίας του ΔΕΕ και τυχόν σχετικής νομολογίας του κράτους μέλους;

Παρόλο που η Σύμβαση του Ωρχους κυρώθηκε με νόμο, δεν υιοθετήθηκε ειδικό νομοθέτημα αναφορικά με τη δημόσια συμμετοχή, ως συνέβη με το θέμα της πρόσβασης στην πληροφόρηση, αλλά εφαρμόζεται μέσω διάφορων νόμων που αδειοδοτούν ενέργειες με πιθανές επιζήμιες για το περιβάλλον επιπτώσεις. Υπάρχει δημοσιευμένος οδηγός για πρακτική δημόσιας διαβούλευσης ο οποίος χρησιμοποιείται από κυβερνητικά τμήματα, αλλά δεν αποτελεί νομικό κείμενο, συνεπώς δεν προκύπτουν δικαιώματα από αυτόν, εκτός και εάν αυτά προβλέπονται ειδικά, από σχετική νομοθεσία.

Η πρακτική με την οποία εμπλέκεται το κοινό στην κατάρτιση νομοθεσιών μέσω της συμμετοχής ομάδων ενδιαφέροντος ('interest groups')/ΜΚΟ στην κοινοβουλευτική συζήτηση, είναι λιγότερο επίσημη.

Ευλόγως θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι δεδομένου ότι η Σύμβαση του Ωρχους αποτελεί μέρος της κυπριακής νομοθεσίας, τα σχετικά άρθρα που αφορούν τη συμμετοχή επέτρεπε να εφαρμόζονται άμεσα (*ipso facto*). Η θέση αυτή υποστηρίχθηκε από τους συνηγόρους των αιτητών στην υπόθεση υπ' αρ. 746/2019 Δημητρίου κ.ά. ν. Δήμος Λεμεσού, ωστόσο το Διοικητικό Δικαστήριο θεώρησε το αποδεικτικό υλικό συγκρουόμενο και δεν βάσισε την απόφασή του επί του ζητήματος αυτού.

[1] Η οδηγία για τη ΣΕΠΕ αφορά τα σχέδια και τα προγράμματα. Τα τελευταία καλύπτονται επίσης από το άρθρο 7 και το άρθρο 9 παράγραφος 3 της σύμβασης του Aarhus.

[2] Βλ. πορίσματα στην ανακοίνωση αριθ. [ACCC/C/2010/54](#) για παράδειγμα σχεδίου που δεν υποβλήθηκε σε ΣΕΠΕ αλλά υπόκειται στις απαιτήσεις για τη συμμετοχή του κοινού σύμφωνα με το άρθρο 7 της σύμβασης του Aarhus.

[3] Αυτές οι αποφάσεις, πράξεις ή παραλείψεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τόσο του άρθρου 7 όσο και του άρθρου 9 παράγραφος 3 της σύμβασης του Aarhus. Βλ. επίσης τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως την υπόθεση C-237/97, Janecek και υποθέσεις όπως οι Boxus και Solvay C-128/09-C-131/09 και C-182/10, όπως αναφέρονται στην ανακοίνωση C/2017/2616 της Επιτροπής σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

[4] Οι πράξεις αυτές εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8 και του άρθρου 9 παράγραφος 3 της σύμβασης του Aarhus. Ένα παράδειγμα τέτοιας πράξης αφορά την απόφαση της εθνικής διοίκησης που περιλαμβάνεται στην υπόθεση C-281/16, Vereniging Hoekschewaards Landschap, ECLI:EU:C:2017:774

■ Τελευταία επικαιροποίηση: 26/07/2021

Την έκδοση αυτής της σελίδας στην εθνική γλώσσα διαχειρίζεται το εκάστοτε κράτος μέλος. Οι μεταφράσεις έχουν γίνει από την αρμόδια υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι τυχόν αλλαγές που επιφέρει η αρμόδια εθνική αρχή στο πρωτότυπο ενδέχεται να μην έχουν περιληφθεί ακόμα στις μεταφράσεις. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν αναλαμβάνει καμία ευθύνη όσον αφορά τις πληροφορίες ή τα στοιχεία που περιλαμβάνονται ή για τα οποία γίνεται λόγος στο παρόν έγγραφο. Βλ. την ανακοίνωση νομικού περιεχομένου για τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν στο κράτος μέλος που είναι αρμόδιο για την παρούσα σελίδα.